

לפרשת וישב – תשע"ו

תשובתו של ראובן ומצוות נר חנוכה

אלדן מידן

כותב המדרש רבה (בראשית רבה, פרשה פד, אות יט):
"אמר לו הקדוש ברוך הוא מעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה, ואתה פתחת בתשובה תחלה, סייך שכן בנך עומד ופותח בתשובה תחלה, ואיזה זה הושע, שנאמר (הושע יד, ב): שובה ישראל עד ה' אלוקיך."

שאלת השאלה: וכי ראובן הוא שפתח בתשובה תחילה?!
קין היה ראשון, אחריו אדם הראשון... חז"ל מביאים שישמעאל חזר בתשובה בסוף ימיו...
ואתה פתחת בתשובה תחלה?!
מבארים חז"ל:

שיש הבדל בין קין לאדם הראשון... קין ואדם הראשון חזרו בתשובה, לאחר שקיבלו נזיפה מהקב"ה... לראובן, אף אחד לא אמר... הוא החליט מעצמו לחזור בתשובה - ואתה פתחת בתשובה תחלה...
בראשית חכמה, הוא עונה תשובה אחרת:
קין ואדם הראשון, עשו תשובה על 'לא תעשה' - אמרו לאדם הראשון, "לא לאכול", והוא אכל... ולקין אמרו "לא לרצוח", והוא רצח...
ואילו ראובן, עשה תשובה על 'עשה' - כיבוד אב. הוא בלבד יצועי אביו, עבר על כיבוד אב...
אלו שתי התשובות המפורסמות וידועות בעניין הזה...

הרב ברוך רזנבלום הסביר בדרך אחרת:
ראובן רואה שהילד איננו בבור... הוא צועק: "הילד איננו ואני אנא אני בא"?!
והביאור של זה:
אנה אברח מצערו של אבא - כל הזמן טענתי להם, שצריך לקחת בחשבון, את צערו של אבא...
כשהוא רואה שיוסף איננו בבור, הוא לוקח את האחריות עליו" - כל זה למדו ממני, אני אשם!"
מיד הוא חוזר לשקו ותעניתו...
אמר לו הקב"ה - אתה פתחת בתשובה תחילה - עד עכשיו הייתה תשובה, על חטא שאתה עשית...
ראובן לקח על עצמו" תיק חדש - "לא רק על עבירה שאני עשיתי, אלא, על עבירה שעשיתי - וממנה למדו אחרים, לזלזל באותה מצווה!
ראובן עשה תשובה כזאת, שעוד אף אחד לא עשה!
אמר לו הקב"ה - אתה פתחת בתשובה תחילה! חייך, שהנכד שלך יחזיר את כולם בתשובה! איפה זה היה? אצל הושע.
מבאר הבית יצחק:
שובה ישראל עד ה' אלוקיך - זה החטא שלך...
כי קשלת בעונך - מה שהכשלת אחרים בעוון שלך.
הושע עשה תשובה חדשה. הוא לימד אותנו, שבכל חטא יש שני חלקים - העוון שלך, והמעשה שאחרים למדו ממך!

על פי זה נבין את הקשר לחנוכה:
הדודאים נתנו רים ועל פתחינו כל מגדים - הדודאים נתנו רים זה ראובן...

ועל פְּתִינֵנוּ כָּל מְגִדִים זֶה חֲנוּכָה...
ראובן לימד אותנו, על מה צריך לעשות תשובת המשקל ... לא רק על החטא שלו, אלא גם על מה שלמדו ממנו!
כתוב בב"ח (הלכות חנוכה) – מה הסיבה שהיוונים קיבלו אחיזה בבית המקדש? כיון שהתרשלו בעבודה. מה זה "התרשלו בעבודה?"
הקטע האחרון במסכת סוכה, מלמד אותנו למה הכוונה:
הייתה משמרת אחרת, שהייתה נקראת משמרת בְּלָגָה, שתמיד הייתה מאחרת לבוא... היו צריכים להתחיל את העבודה בארבע לפנות בוקר... היו מגיעים בשמונה...
לזה קוראים חז"ל" - "נתרשלו בעבודה ..."
אז קיבלו היוונים אחיזה בבית המקדש בשביל ההתרשלות של המשמרת הזו...
האם אנחנו יותר טובים?
מה אנחנו עושים, שתפילת שחרית מתחילה בשמונה... ואדם מגיע לתפילה 25 דקות יותר מאוחר... מה אחרים לומדים ממנו?
ומדוע שלא תקדים ותבוא לתפילה עשרים דקות לפני שמונה? תראה לקב"ה, שאתה רוצה לדבר איתו לפני שכולם באים...?! זה נקרא "התרשלות בעבודה!"
כשאתה מאחר אחרים לומדים ממך...!!! אחד מאחר לבית הכנסת הוא מרגיש בנוח מדוע?
כי הוא 'מצדיק' את עצמו ואומר: "אם הרוב של בית הכנסת מאחר עשרים דקות.... גם אני יכול!" לומדים ממנו ...

מה התיקון לזה? המצווה היחידה, שיש לנו מהדרין ומהדרין מן המהדרין, זה חנוכה!
נר אחד לכל הבית...
מי שמהדר יותר – מדליק בשמן זית. ומי שמהדרין מן המהדרין – מוסיף והולך!
בשביל מה זה?
התשובה היא – הם הידרו... יכלו להדליק בשמן טמא, אבל הידרו – הדליקו רק בשמן טהור!
לשם מה טרחו לחפש שמן טהור, הרי שמן טמא זה גם טוב?! וגם אם תגיע לתפילה בשבע ורבע, זה גם טוב - אפשר להספיק מה הבעיה?!
לא! זה התרשלות בעבודה! עכשיו אני רוצה לכתחילה!
אז מה התקנה של זה? מהדרין מן המהדרין...

הדוֹדָאִים נִתְּנוּ רִים זֶה רְאוּבֵן, שפתח בתשובה תחילה על מה שלמדו ממנו ועל פְּתִינֵנוּ כָּל מְגִדִים מהדרין מן המהדרין, לתקן את מה שלמדו החשמונאים, מהעניין הזה של ראובן, ומסרו את הנפש על העבודה בבית המקדש, להביא שמן, שחתום בחותמו של כהן גדול. זה נתן לנו את המצווה, של מהדרין מן המהדרין.

אנחנו נכנסים בס"ד לימי החנוכה הבאים עלינו לטובה. יזכנו הקב"ה, שנתעלה בעבודת הקודש, ונזכה בע"ה, בקרוב ממש, להדליק את המנורה הטהורה בבית המקדש אמן ואמן!!!